

**T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü**

**TEZİİB DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI**

ANKARA, 2014

1. GİRİŞ

Altın ile süsleme anlamına gelen tezhib sanatı ferman, berat, el yazması kıymetli kitaplar, levhalar, nâmeler, dîvanlar, Kur'an ayetleri, Kur'an-ı Kerim'in ilk ve son sayfaları (serlevha ve zahriye) gibi değerli evrak ve levhaların yüksek mânevî değerini ifade etmek amacıyla gelişmiş bir sanattır.

Uygur Türklerine kadar dayanan bir maziye sahip olan tezhib sanatı özellikle Osmanlı döneminde en parlak devrini yaşamıştır. Altının çokça kullanıldığı tezhib çalışmalarında özellikle zahriye, serlevha, sûre başları ve hâtîme sahifelerinde zengin bir işçilik ön plana çıkar. Farklı akımlardan da dönem dönem etkilenen tezhib sanatında döneme göre ön plana çıkan renklerin yanında vazolar, saksı veya sepet içinde buketler, kurdela bağlanmış çiçekler gibi unsurlar da değişim göstermektedir.

Bu dersin öğretim programında klasik dönem tezhib sanatı esas alınarak, motif, desen, form, malzeme ve renk konularında öğrencinin bilgi edinmesi hedeflenmektedir. Bu ders ile gelenekli motifleri çizme ve desen işleme tekniklerinin (renklendirme) yapılmasına çalışılacaktır.

İmam-hatip liselerinin 11. veya 12. sınıflarından birinde haftada bir (1) saat okutulacak bu dersin öğretim programında 6 ünite yer almaktadır.

2. GENEL AMAÇLAR

Tezhib dersini alan öğrenciler;

1. Tezhib sanatı, motifler ve kullanılan malzemeler hakkında genel bilgi edinir,
2. Motif çizimi, desen tasarım kurallarını bilir,
3. Tezhib boyama tekniklerinin uygular,
4. Tezhib sanatının motif çeşitlerini bilir,
5. Tezhib sanatında kenarsuyu çeşitlerini uygular,
6. 16. yüzyıl klasik dönem tezhibini uygular.

3. PROGRAMIN UYGULANMASINA İLİŞKİN İLKE VE AÇIKLAMALAR

1. Öğrencilerin her birinin kişisel özellikleri, giriş yeterlilikleri ve öğrenme ihtiyaçları belirlenecektir.
2. Her öğrenci ile dersin uygulama aşamasında birebir ilgilenilecektir.
3. Derste görsel ve işitsel öğretim materyallerinin seçimine özen gösterilecek, kullanılacak öğretim materyalleri öğretmen tarafından belirlenecektir.
4. Öğretim süreci boyunca sürekli değerlendirmeler yapılacak, bireylerin öğrenmeleri ile ilgili eksiklikler ve yanlışlıklar zamanında fark edilecek, gerekli düzeltici ve tamamlayıcı öğrenme etkinlikleri devreye sokulacaktır.

4. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Ölçme ve değerlendirme, eğitim ve öğretimin önemli bir parçasıdır. Eğitimde, programların istenilen başarıyı gösterip göstermediği, öğrencilerden beklenen bilgi, beceri ve tutumların gelişip gelişmediği, ölçme ve değerlendirme yoluyla tespit edilir.

Tezhib dersine yönelik ölçme ve değerlendirme faaliyetleri süreç odaklı ve ürün odaklı olarak yürütülmelidir. Bu derste süreç ve uygulamalar önemsenmelidir. Öğretmen sürecin değerlendirmesini yaparken kendine, durumlara, ortama, ilgi ve ihtiyaçlara uygun ölçme yöntem ve teknikleri geliştirebilir.

Tezhib dersinde öğrencilerin bilgi ve özel yeteneklerini kullanarak bir ürün ortaya çıkarmaları beklendiği için ölçme ve değerlendirmede öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimini bir bütün olarak ölçmeye olanak sağlayan performans değerlendirme yaklaşımı kullanılabilir. Öğrenciler tarafından ortaya konan ürünlerin bir araya getirildiği öğrenci ürün dosyalarından sürecin değerlendirilmesinde yararlanılabilir.

Tezhib dersinde ölçme ve değerlendirme süreci, öğrenci merkezli ele alınır. Öğrencilerin gelişim süreci, edindiği kazanımların birbirinden farklı olabileceği göz önünde bulundurulmalı süreç ve sonuçtaki düzeylerinin farklılık gösterebileceği dikkate alınmalıdır. Bu nedenle ölçme ve değerlendirme sürecinde her öğrenci kendi başlangıç ve gelişim düzeylerine göre değerlendirilmelidir. Bu ölçme ve değerlendirme süreci öğrencinin kendi eğilimlerini, becerilerini, yeteneklerini keşfetmesine olanak sağlar.

Tezhib dersine kullanılacak ölçme değerlendirme etkinlikleri;

1. Amaç ve kazanımlarla uyumlu olmalı,

2. Öğrenme-öğretme süreciyle bütünlük (süreci değerlendirme) arz etmeli,
3. Öğrenim süreci sonunda kazanılması planlanan yeterlikler, bilgi, beceri ve tutumları ölçmeli,
4. Öz değerlendirmeye imkân tanınmalı,
5. Öğrencilerin bireysel gelişimlerini izleyebilecek (Performans görevleri, projeler, portfolyo, dereceli puanlama anahtarı (rubric), kontrol listesi, öz ve akran değerlendirme formları ve gözlem formu gibi) uygun ölçme araçları kullanılmalı ve mümkün olduğunca ölçme araçlarında çeşitlilik sağlanmalıdır.

5. TEZHİB DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	DERS SAATİ
TEZHİB SANATI VE MALZEMELERİ	6	4
MOTİF ÇİZİMİ VE DESEN TASARIMI	4	4
TEZHİB BOYAMA TEKNİKLERİNİN UYGULANMASI	6	7
TEZHİB SANATINDA KULLANILAN MOTİFLER	7	11
TEZHİB SANATINDA KULLANILAN KENARSUYU ÇEŞİTLERİ VE UYGULAMASI	6	4
16. YÜZYIL KLASİK DÖNEM TEZHİBİNİN UYGULANMASI	8	6
TOPLAM	37	36

6. TEZHİB DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÜNİTE VE KONULARI

ÜNİTELER					
1.ÜNİTE	2.ÜNİTE	3.ÜNİTE	4.ÜNİTE	5.ÜNİTE	6.ÜNİTE
TEZHİB SANATI VE MALZEME ÇEŞİTLERİ	MOTİF ÇİZİMİ VE DESEN TASARIMI	TEZHİB VE BOYAMA TEKNİKLERİNİN UYGULAMASI	TEZHİB SANATI MOTİF ÇEŞİTLERİ	TEZHİB SANATINDA KENARSUYU ÇEŞİTLERİ VE UYGULANMASI	16. YÜZYIL KLASİK DÖNEM TEZHİBİNİN UYGULANMASI
<p>1. Tezhib Sanatı Hakkında Genel Bilgiler</p> <p>2. Sade Yaprak Çizimi</p> <p>3. Gelenekli Sanatlarda Klasik Murakka Yapımı ve Kağıt Yapıştırma</p> <p>4. Gelenekli Sanatlarda Mürekkep Hazırlama ve Tahrir.</p> <p>5. Renk Çalışmaları</p>	<p>1. Yaprak, Penç, Hatayi ve Goncagül Motiflerinin Çizimi</p> <p>2. Bitkisel Motiflerle Desen Tasarımı</p> <p>3. Bitkisel Motiflerle Hazırlanan Desenin Murakkaya Geçirilmesi</p>	<p>1. Sazyolu Desenleriyle Fırça Çalışması</p> <p>2. Halkari Tekniği ve Karamemi'nin "Muhibbi Divanı" ndaki Gül Dalı Motifinin Renklendirilmesi</p> <p>3. Boyanan Halkar Desenine Tahrir Çekimi</p> <p>4. Çift Tahrir (Havah) Tezhib Tekniği ve 15. Yüzyıl Şemse Örnekleri Üzerinde Uygulanması Çalışması</p> <p>5. Akıtma Usulü (Düz Boyama) Tekniği ve Yarı Üsluplaştırılmış Motiflerin Renkli Uygulanması</p>	<p>1. Karahisari ve Müselsel Besmele ve Basmelenin Kağıt Üzerine Uygulanması</p> <p>2. " Karahisari Besmele"sine Bitkisel Motiflerin Negatif Tekniğinde Uygulanması</p> <p>3. Çintemani Motifi, Çizim Tekniği ve Kaftan Formuna Çintemani Motifinin Uygulanması.</p> <p>4. Efsanevi Hayvan Motifleri ve Çizim Teknikleri</p> <p>5. Lale Motifinin Çizimi ve Boyaması</p> <p>6. Rumi Motifi ve Çeşitleri (Sade, Hurde, Sarılma, Dendanlı Ve İşlemeli Rumi)</p>	<p>1. Karamemi'nin "Muhibbi Divanı"ndaki Gül Dalı Etrafına Cedvel Çekme Usulu</p> <p>2. Zencerek Tanımı, Kullanım Alanları ve İşleme Tekniği.</p> <p>3. "Karahisari Besmele"sine Zencerek Uygulanması</p> <p>4. Zencereğe Cedvel ve Kuzunun Uygulanması</p>	<p>1. 16.Yüzyıl Klasik Dönem Tezhibi</p> <p>2. 16. Yüzyıl Klasik Dönem Yazma Eserleri</p> <p>3. Kitap Ayracı Olarak Rumi ve Bitkisel Motifleri Kullanarak Serbest Desen Tasarımı</p> <p>4. Kitap Ayracı Deseninin Altınlarının ve Çiçek Zeminlerinin Renklendirilmesi</p> <p>5. Tahrir Çekimi ve Zemin Boyaması</p> <p>6. Çiçekleri, Tonlama Tekniğinde Boyama ve Tığ Deseni</p>

**7. TEZHİB DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ
ÜNİTE KONULARI, KAZANIMLAR VE AÇIKLAMALARI**

TEZHİB DERSİ			
1. ÜNİTE	KONULAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
TEZHİB SANATI VE MALZEMELERİ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tezhib Sanatı Hakkında Genel Bilgiler 2. Sade Yaprak Çizimi 3. Gelenekli Usulde Murakka Yapımı 4. Murakkanın Renklendirilmesi ve Gelenekli Usulde Tahrir Mürekkebinin Hazırlanması 5. Renk Çalışmaları 	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tezhib sanatı ve tarihçesi hakkında bilgi sahibi olur. 2. Sade yaprak çizimi yapar. 3. Gelenekli usulde murakka yapımını uygular. 4. Çeşitli bitkileri kaynatarak elde edilen boya ile kağıdın renklendirilmesini yapar. 5. Gelenekli usulde tahrir mürekkebi hazırlar. 6. Ana, ara, kontrast, nötr ve ton kavramlarını öğrenerek renk çemberi uygular. 	<ol style="list-style-type: none"> 4. kazanım işlenirken, Murakka yapımında kullanılan kağıdın terbiyesi ve nişasta aherinin hazırlanmasına çalışılacaktır. 5. kazanım işlenirken, bitkilerle boya elde edilecektir. 6. kazanım işlenirken, is mürekkebinin hazırlanmasında gerekli olan malzemeler (is, Arap zamkı) tanıtılacak ve is mürekkebin nasıl hazırlanacağı gösterilip uygulatılacaktır.

TEZHİB DERSİ

2.ÜNİTE	KONULAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
MOTİF ÇİZİMİ VE DESEN TASARIMI	<ol style="list-style-type: none">1. Yaprak, Penç, Hatayi ve Goncagül Motiflerinin Çizimi2. Bitkisel Motiflerle Desen Tasarım Kuralları3. Bitkisel Motiflerle Desen Tasarım Kurallarına Uygun Hazırlanan Desenin Murakkaya Geçirilmesi	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Bitkisel motifleri tanıır.2. Bitkisel motiflerle desen tasarım kurallarını kavrar.3. Kurallara uygun desen tasarımı yapar.4. Hazırlanan deseni eskiz kağıdıyla murakkaya geçirir.	<p>Bu ünitenin tüm kazanımları uygulama ağırlıklı işlenecektir.</p>

TEZHİB DERSİ

3. ÜNİTE	KONULAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
TEZHİB BOYAMA TEKNİKLERİNİN UYGULANMASI	<ol style="list-style-type: none">1. Sazyolu Desenleriyle Fırça Çalışması2. Halkari Tekniği ve Karamemi'nin "Muhibbi Divanı " ndaki Gül Dalı Motifinin Renklendirilmesi3. Boyanan Halkar Desenine Tahrir Çekimi4. Çift Tahrir (Havalı) Tezhib Tekniği ve 15. Yüzyıl Şemse Örnekleri Üzerinde Uygulanma Çalışması5. Akıtma Usulü (Düz Boyama) Tekniği ve Yarı Üsluplaştırılmış Motifler Boyama Çalışmasının Renkli Uygulaması	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Sazyolu motiflerini tanıır.2. İş mürekkebi kullanarak fırçayı kullanabilir.3. Halkari tekniği uygular.4. Halkari tahriri konusunda pratik yapar.5. Çift tahrir tezhib tekniğini uygular.6. Yarı üsluplaştırılmış motifleri tanıyarak akıtma usulünde boyar.	<p>Bu ünitenin tüm kazanımları uygulama ağırlıklı işlenecektir. 15. yüzyıl cilt kapaklarındaki şemse örnekleri kullanılacaktır.</p> <p>6. kazanım işlenirken, 16. yüzyıl camilerinin yarı üsluplaştırılmış çini motifleri incelenecektir.</p>

TEZHİB DERSİ

4. ÜNİTE	KONULAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
TEZHİB SANATI MOTİF ÇEŞİTLERİ	<ol style="list-style-type: none">1. Karahisari ve Müselsel Besmele ve Basmelenin Kağıt Üzerine Uygulanması2. "Karahisari Besmele"sine Bitkisel Motiflerin Negatif Tekniğinde Uygulanması.3. Çintemani Motifi, Çizim Tekniği ve Kaftan Formuna Çintemani Motifinin Uygulanması4. Efsanevi Hayvan Motifleri ve Çizim Teknikleri5. Lale Motifinin Çizimi ve Renklendirilmesi6. Rumi Motifi ve Çeşitleri (Sade, Hurde, Sarılma, Dendanlı Ve İşlemeli Rumi)	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Karahisari'yi ve çalışmalarını tanıır.2. "Karahisari Besmele"sine bitkisel motiflerle tasarım yaparak uygular.3. Çintemani motifini kullanarak desen hazırlar.4. Efsanevi hayvan motiflerinden simurg ve ejder motifini çizer ve boyar.5. Tezhib sanatında lalenin yerini ve önemini kavrar.6. Çeşitli lale motiflerini çizer ve renklendirir.7. Rumi motifinin, gelişim sürecini ve çeşitlerini açıklar.	<p>Bu ünitenin tüm kazanımları uygulama ağırlıklı işlenecektir.16. yüzyıl yazma eserlerinden motifler incelenecektir.</p>

TEZHİB DERSİ

5.ÜNİTE	KONULAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
TEZHİB SANATINDA KENARSUYU ÇEŞİTLERİ VE UYGULANMASI	<ol style="list-style-type: none">1. Karamemi'nin "Muhibbi Divanı"ndaki Gül Dalı Etrafına Cedvel Çekme Usulu2. Zencerek Tanımı, Kullanım Alanları ve İşleme Tekniği3. "Karahisari Besmele"sine Zencerek Uygulanması4. Zencereğe Cedvel ve Kuzunun Uygulanması	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Tezhib Sanatında kullanılan kenar suyu bezemelerinin görevlerini ve çeşitlerini açıklar.2. Tezhib Sanatında kullanılan kenar suyu bezemelerinden örnek uygulamalar gösterir.3. Karamemi'nin "Muhibbi Divanı"ndaki Gül Dalı Etrafına Cedvel çeker.4. Cetvel, gönye, triling, rapido kalemi ve milimetrik aydinger kağıdını tanır.5. "Karahisari Besmele"sine Zencerek uygulamasını yapar.6. Zencereğe, Cedvel ve Kuzuyu uygular.	<p>Bu ünitenin tüm kazanımları uygulama ağırlıklı işlenecektir.</p> <p>Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi mimari eserlerinde motif incelemesi yapılacaktır.</p> <p>16. yüzyıl yazma eserlerden kenar suyu çeşitleri incelenecektir.</p>

TEZHİB DERSİ

6.ÜNİTE	KONULAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
16. YÜZYIL KLASİK DÖNEM TEZHİBİNİN UYGULANMASI	<ol style="list-style-type: none">16.Yüzyıl Klasik Dönem Tezhibi16. Yüzyıl Klasik Dönem Yazma EserleriKitap Ayracı Olarak Rumi ve Bitkisel Motifleri Kullanarak Serbest Desen TasarımıKitap Ayracı Deseninin Altınlarının ve Çiçek Zeminlerinin RenklendirilmesiTahrir Çekimi ve Zemin BoyamaÇiçekleri Tonlama Tekniğinde Boyama ve Tığ Deseni	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">16. yüzyıl klasik dönem tezhibini tanırlar.Yazma eser tezhibinin bölümlerini tanırlar.16. yüzyıl klasik dönem tezhibi kurallarına göre bir kitap ayracı tasarımı ve uygulaması yapar.Kitap ayracı olarak Rumi ve bitkisel motifleri kullanarak serbest desen tasarımı yapar.Kitap ayracı desenlerinin altınlarını ve çiçek zeminlerini boyar.Tahrir çekimi ve zemin boyaması yapar.Çiçekleri tonlama tekniğinde boyar.Tığ deseni çizer.	<p>Bu ünitenin tüm kazanımları uygulama ağırlıklı işlenecektir. Uygulamalı olarak yaptırılacak tezhib 16. yüzyıl klasik dönem tezhibi olacaktır.</p> <p>16. yüzyıl klasik dönem yazma eser örnekleri, bölümleri tanıtılarak incelenecektir.</p> <p>2. kazanım işlenirken, zahriye sayfası, serlevha, sure başı tezhibi, cüz, hizip ve secde gülleri, duraklar, tığlar, hâtime sayfası ile sınırlandırılacaktır.</p>